
ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ
W BYDGOSZCZY
STUDIA PEDAGOGICZNE 1984 z.12
Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna /3/

Rozdział IV. WDRAŻANIE STUDENTÓW DO ZADAŃ KSZTAŁCENIA
TECHNICZNEGO

ZENOBIA SZAMOTULSKA
WSP w Bydgoszczy

PRZYGOTOWANIE STUDENTÓW NAUCZANIA POCZĄTKOWEGO I WY-
CHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO W RAMACH PRZEDMIOTU PRACA-
TECHNIKA Z METODYKĄ DO REALIZACJI ZADAŃ STANOWIĄCYCH
O KULTURZE PRACY DZIECI

1. Interpretacje pojęć kultura pracy i kultura techniczna

W celu opracowania tematu należy dokładniej określić jego
członów. Z jednej strony dotyczy on prac studentów w obrębie przed-
miotu praca-technika z metodyką, z drugiej - tej części procesu wy-
chowania dzieci pod ich kierunkiem, w której istotne znaczenie posiada
poziom przygotowania nauczyciela do zadań stanowiących o kulturze
pracy dziecka.

Pojęcie kultura pracy ściśle wiąże się z obu członami nazwy
interesującego nas przedmiotu nauczania pracy i techniki. Nazwa prze-
dmiotu wynika z dwóch zasadniczych procesów realizowanych w jego
ramach: procesu wychowania przez pracę i procesu kształcenia poli-
technicznego. Analizą związków i zależności zachodzących między wy-
mienionymi procesami zajmuje się Zygmunt Wiatrowski¹. Analiza ta przy-
czynia się do jaśniejszego widzenia różnych możliwości definiowania
kultury pracy.

Wymieniony autor wyodrębnia zbliżności i różnice zachodzą-
cą między kształceniem politechnicznym i wychowaniem przez pracę.
Podkreśla, iż omawiane procesy tworzą układy przynajmniej dopełniają-
ce się i mogą być rozpatrywane następujące ich relacje:

a/ kształcenie politechniczne stanowi część składową szeroko rozumianego wychowania przez pracę,

b/ między kształceniem politechnicznym a wychowaniem przez pracę zachodzi stosunek krzyżowania zakresów².

Aby dokonać ewentualnego wyboru relacji, należy dokładnie naświetlić związki zachodzące między kształceniem politechnicznym i wychowaniem przez pracę oraz widzieć na tym tle podstawowy problem tematu, kulturę pracy. Proces wychowania przez pracę i jego ukierunkowanie na dziecko /człowieka/ wynika z wymogów rzeczywistości [technicznej i nietechnicznej], w jakiej to wychowanie występuje. Jest on skierowany głównie na człowieka, jak więc dośrodkowy, obliczony na kształtowanie osobowości człowieka nasyconej kulturą pracy. W konsekwencji tego procesu oczekuje się wzbogacenia wiedzy o pracy, wzbogacenia struktury czynnościowej człowieka, jego cech charakterologicznych oraz kształtowania społecznie pożądanego stosunku do pracy i jego postaw warunkujących dobre wykonawstwo. Praca powinna czynić człowieka doskonalszym, powinna wzbogacać jego osobowość. Na tej właśnie podstawie można mówić o dośrodkowym charakterze procesu wychowania przez pracę.

Podstawową kategorią dla wychowania przez pracę jest praca, natomiast dla kształcenia politechnicznego jest technika. Zadaniem procesu kształcenia politechnicznego jest wzbogacanie osobowości człowieka i przyczynianie się do kształtowania jego kultury technicznej po to, aby mógł czuć się swobodnie w otaczającej go, nasyconej techniką rzeczywistości, by rozumiał sens techniki i rolę, jaką ona spełnia w życiu współczesnym, aby dzięki niej potrafił doskonalić i wzbogacać swoje życie³. Ponieważ technika występuje samoistnie i w sposób zbiektywizowany, należy widzieć przede wszystkim jej działanie odśrodkowe, którego istotą jest wprowadzenie człowieka w rzeczywistość nasyconą techniką.

Wynikiem obu omówionych procesów jest kształtowanie systemu umiejętności stanowiących o kulturze technicznej lub kulturze pracy człowieka. Jest ono jednocześnie głównym zadaniem dydaktycznym przedmiotu praca-technika. Do realizacji tego oraz mniemniej ważnych pozostałych zadań dydaktycznych i wychowawczych należy przygotować przyszłych absolwentów nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego.

Aby mówić bardziej konkretnie na temat przygotowania studentów do realizacji zadań związanych z kształtowaniem kultury pracy dzieci, należy najpierw odpowiedzieć na pytanie, jak na tle relacji zachodzących między procesem kształcenia politechnicznego a procesem wychowania przez pracę można widzieć problem kultury pracy i niodłącznie z nim omawiany w literaturze problem kultury technicznej. Posłużę się tu sformułowaniami T.Nowackiego i T.Sieczyńskiego.

Zgodnie z stwierdzeniami T.Nowackiego⁴ kultura pracy polega nie tylko na właściwym obchodzeniu się z urządzeniami technicznymi, lecz wymaga występowania takich czynników, u których podstawy leży przekonanie o wartości innych osób, o wartości pracy dla życia społecznego oraz o wartościach, które można przez pracę wytwarzać. Wymieniony autor podkreśla więc występowanie takich czynników, jak umiejętność działania i umiejętność przeżywania określonych wartości.

Przeżywanie wartości i wynikające stąd motywacje gwarantować powinny zmiany obejmujące stronę instrumentalną człowieka związaną z poznaniem rzeczywistości, oddziaływaniem na nią. Powinny sprzyjać kształtowaniu określonych umiejętności.

T.Nowacki rozpatruje kulturę pracy jako umiejętność rozwiązywania zadań pracowniczych zgodnie z następującymi warunkami:

- należy tak pracować, by nie szkodzić sobie,
- należy tak pracować, by nie przeszkadzać innym i nie niszczyć środowiska,
- narzędzia i urządzenia techniczne należy wykorzystywać zgodnie z ich przeznaczeniem,

Mówiąc o śpódkach pracy i posługiwaniu się nimi, autor wykazuje ścisłą zależność występującą między kulturą pracy i kulturą techniczną. Kulturę techniczną traktuje jako część składową kultury pracy.

T.Sieczyńskiego interesuje zakład produkcyjny. W związku z tym obydwie omawiane pojęcia charakteryzuje poprzez najważniejszy w tych warunkach ich przejaw zewnętrzny, wydajność pracy. Według niego o kulturze pracy decydują nie tylko wytwory materialne, ale i wytwory myśli ludzkiej związanej między innymi ze sposobami wykonywania pracy.

W ten sposób podkreśla, iż dla wydajności pracy istotne znaczenie ma nie tylko baza techniczna, lecz także nadążająca za nią świadomość

załogi, tj. wiedza, kwalifikacje i motywacje. W sumie autor proponuje rozpatrywać kulturę pracy jako kulturę techniczną, kulturę organizacji, kulturę współżycia ludzi w procesie pracy, kulturę miejsca pracy i bhp, a także kulturę wypoczynku po pracy⁵.

Podane dwie interpretacje zakresów znaczeniowych i relacji zachodzących między kulturą pracy i kulturą techniczną świadczą o dużych zbliżeniach w tym przedmiocie, można też zauważyć pewne różnice. Przypuszczam, iż wynikają one z dwóch zasadniczych powodów:

- z przyjętego głównego aspektu, wartości czy też funkcji pracy i rozpatrywanych na tym tle składowych kultury pracy,
- z wyboru jednej z zaprezentowanych przez Z. Wiatorowskiego relacji zachodzących między procesem wychowania przez pracę a procesem kształcenia politechnicznego, które wykorzystane w procesie wychowania określają poziom kultury pracy lub kultury technicznej człowieka.

T. Sieczynski rozpatruje składowe kultury pracy z punktu widzenia ekonomicznej wydajności pracy. Jednocześnie uwzględni stosunek krzyżowania się wszystkich elementów /w tym i kultury technicznej/ decydujących o kulturze pracy, a w konsekwencji o wydajności pracy.

T. Nowacki eksponuje przede wszystkim pozaekonomiczne walory pracy. Podkreśla jej aspekt pedagogiczny. W związku z tym, że na pierwszy plan wysuwa jej walory dydaktyczne i wychowawcze, rozpatruje kulturę w trzech kolejnych płaszczyznach odniesienia: wartości - motywacje - umiejętności. W przypadku omawianych pojęć uwzględnia stosunek podrzędności kultury technicznej w stosunku do kultury pracy.

Temat pracy oraz własne przemyślenia skłaniają mnie do przyjęcia interpretacji T. Nowackiego oraz do odniesienia pojęcia "kultura pracy" oddzielnie do grupy przyszłych nauczycieli jak również do dzieci, które w przyszłości będą wychowywać.

2. Zadania i możliwości kształtowania kultury pracy dzieci

Proces i wyniki wychowania kształtują się pod wpływem zamierzonego /celowego, świadomego/, a także niezamierzonego /intuicyjne-

go, nieświadomego/ oddziaływania:

- osób i instytucji odpowiedzialnych za wychowanie, tj. rodziców, poszczególnych nauczycieli, szkoły jako jednostki organizacyjnej, organizacji młodzieżowych itp.,
- środków masowego przekazu,
- własnych wysiłków wychowanków.

W wychowaniu przez pracę największe znaczenie należy przypisać własnej aktywności wychowanków, natomiast zadania pozostałych czynników powinny polegać na stwarzaniu jak największych ilości sytuacji i motywów wywołujących proces pracy dziecka.

Aby określić wartość i rangę wykonywanej przez dzieci pracy, trzeba jednoznacznie powiedzieć, czy wykonawca w sposób odpowiedzialny dążył do zaspokojenia czyjejs /w tym swojej/ potrzeby⁶, gdyż chęć podjęcia pracy nie powinna wynikać z życzenia nauczyciela lub innej osoby, ale z zaobserwowanych przez dziecko potrzeb i krytycznego podejścia do własnych możliwości jej wykonania. Pracując, dziecko będzie zdobywać wiedzę o pracy ludzkiej, będzie się zbliżało do rozumienia istoty pracy, będzie zauważało potrzebę stosowania zasad gwarantujących najwyższą w danych warunkach efektywność pracy, zdoła będzie przekonać o potrzebie i wartości każdej użytecznej pracy ludzkiej, będzie wyrabiało swój pozytywny stosunek do pracy i jej wyników, nauczy się dostrzegać potrzeby społeczne, które mogą być zaspokojone tylko dzięki pracy.

Kształcenie politechniczne to proces, który w odróżnieniu od wychowania przez pracę jest wyraźniej sterowany przez nauczyciela. Z procesem wychowania przez pracę łączy go przede wszystkim idea rozwijania aktywności dziecka oraz kształtowania jego postaw związanych z pracą. Poważną, ale nie jedyną rolę, w realizacji zadań wychowania przez pracę i kształcenia politechnicznego powinny spełniać zajęcia wychowania technicznego w przedszkolu oraz pracy-techniki w klasach I-III. Środowisko techniczne ułatwia nauczycielowi wprowadzenie dziecka w arkana pracy. Można w tym celu wykorzystać zabawę, naukę i pracę a więc wszystkie rodzaje jego aktywności, np.:

- zabawy, w których dziecko posługuje się zabawkami-modelami zgodnie z ich przeznaczeniem;
- zabawy, w czasie których naśladuje ono charakterystyczne czynności ludzi różnych zawodów;

- zabawy, zajęcia i lekcje, które dają możliwości poznania budowy, zasady działania oraz zgodnego z funkcją wykorzystania urządzeń technicznych;
- zajęcia, w trakcie których nauczyciel zwraca uwagę dzieci na wybrane zjawiska fizyczne i zachodzące między nimi związki przyczynowe lub wyrabia określone umiejętności, wykorzystując w tym celu twórczość konstrukcyjną dziecka, zadania praktyczne, konserwację, montaż względnie demontaż urządzeń technicznych;
- wszelkie czynności, w czasie których będzie występowała konieczność posługiwania się narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem;
- prace porządkowe polegające na racjonalnym zagospodarowaniu określonej przestrzeni;
- czynności samoobsługowe i usługowe oraz pozostałe formy i metody przybliżające dziecku środowisko techniczne.

Wymienione rodzaje aktywności technicznej dziecka dają możliwość spostrzegania i analizowania różnych zjawisk występujących w toku działalności dziecka lub innych osób, dają możliwość wykrywania związków łączących dobre lub złe efekty działań z określonymi zdarzeniami występującymi w toku pracy oraz formułowania zasad niezbędnych do efektywnego działania.

Zdobywane w ten sposób wiadomości powinny stać się wytycznymi działania dziecka. W. Okoń⁷ wyróżnia "...dwa istotne warunki, w jakich wiadomość może stać się podstawą wytworzenia umiejętności. Jeden warunek wiąże się z rzeczową stroną wiadomości, drugi z powstaniem u człowieka potrzeby posłużenia się określonymi wiadomościami".

Wiadomości z zakresu kultury pracy są same przez się regułami w odpowiednich warunkach mogą stać się wytycznymi działania /postępowania/. Mogą lecz nie muszą, gdyż trzeba, aby dziecko:

- odstrzegało w wiadomościach ich operatywny charakter,
- chciało wykorzystywać określone wiadomości, a więc musi zaistnieć potrzeba, która zdynamizuje jego chęci,

Punktem wyjścia w organizowaniu każdej działalności w przedszkolu i szkole powinna być świadomość nauczyciela, że przygotowuje dziecko do pracy, która w naszym ustroju jest obowiązkiem społecznym każdego obywatela. Aby dziecko tak ją traktowało, powinno od samego początku spotykać się z pracą dobrze zorganizowaną, tzn.:

1/ praca powinna stwarzać warunki do przejawiania inicjatywy dzieci,

- 2/ powinna sprzyjać współpracy dzieci w rozwiązywaniu problemów z nią związanych,
- 3/ powinna być dokładnie zaplanowana, ujęta w określony system oraz gwarantować najlepszą technikę jej wykonania,
- 4/ powinna uwzględniać takie metody wykonania, by wysiłek dzieci był najbardziej opłacalny,
- 5/ powinna uwzględniać problemy odpoczynku i zapobiegania wypadkom,
- 6/ powinna stwarzać możliwości oceny i poszanowania wyniku pracy, ponieważ tylko przy zachowaniu tych warunków kształtuje się krytyczny i samokrytyczny stosunek do sposobu działań oraz troska o ich doskonalenie⁸.

Stwarzanie sytuacji, które ukażą potrzeby, a tym samym zdynamiczują chęć działania dziecka, to zasadnicze zadanie każdego nauczyciela. Dynamizowanie ucznia w procesie kształtowania umiejętności wynikających z kultury pracy nie jest sprawą łatwą. Wymaga dużej aktywności i nauczyciela i dziecka. Niekiedy wymaga zmiany wytworzonych wcześniej stereotypów. Zmiany te polegają na tłumieniu dotychczasowych zbędnych lub nieodpowiednich odruchów oraz na nabywaniu nowych. Trzeba tu ogromnej energii nauczyciela i dziecka i to tym większej, im bardziej wadliwy stereotyp został utrwalony.

Posiadany wadliwy układ odruchów jednej umiejętności często nie pozwala na poprawne przyswajanie dalszych. Potrzeba przyswajania poprawnych umiejętności powinna wynikać z posiadanej wiedzy, z uświadomienia dzieciom jej znaczenia. W niektórych sytuacjach należy odwoływać się do uczuć lub ambicji dziecka⁹. W jaki sposób, kiedy i które umiejętności wynikające z kultury pracy kształtować, to problem metodyczny realizowany w procesie wychowania przez pracę lub w procesie kształcenia politechnicznego.

W okresie przedszkolnym i wczesnoszkolnym wychowanie przez pracę przejawia się w następujących formach:

- we wdrażaniu dziecka do samoobsługi,
- w doprowadzeniu dzieci do wiedzy o pracy człowieka, co osiągamy przez wykorzystanie treści politechnicznych,
- we włączaniu dzieci w nurt prac głównie porządkowych¹⁰.

Występują też czynności organizacyjne, prace wytwórcze oraz procesy badawcze i twórcze.

Zadania szczegółowe wynikające z kultury pracy dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym określają odpowiednie programy¹¹. Wynika z nich, że w przedszkolu zaczynamy uwrażliwiać dziecko w zakresie reguł postępowania celowego, oszczędnego i skutecznego, natomiast obserwacje zajęć pozwalają stwierdzić, iż najczęściej wykorzystywaną metodą w tym zakresie jest głośno komentowany przykład czynności nauczyciela. Metoda ta wydaje się być skuteczna pod względem dydaktycznym, jednak za mało rozwija samodzielność dzieci. W związku z tym należałoby częściej stosować pełen cykl kształtowania umiejętności oraz ocenę lub samoocenę postępowania dzieci, wykorzystując do tego celu efekty ich pracy. Krytyczne i samokrytyczne podejście do wykonywanej pracy i sposobów osiągania jej wyników stanowią pierwszy krok w kierunku świadomego organizowania miejsca i przebiegu pracy.

Zadania z zakresu kultury pracy, które proponuje program nauczania początkowego są bardziej szczegółowe i usystematyzowane. Ich realizacja nie tylko umożliwia osiąganie wyników w zakresie pozostałych działów, ale jednocześnie daje gwarancję osiągania umiejętności kulturalnej pracy w klasach następnych. Analiza pozioma i pionowa omawianych zadań daje możliwość wyróżnienia zadań węzłowych.

W klasie I zadaniem wiodącym jest celowe zagospodarowanie przestrzeni, czyli ład użyteczny i estetyczny wśród rzeczy i ich części składowych.

W klasie II zadaniem wiodącym jest tok czynności, tj. logiczny prowadzący do celu najkrótszą drogą porządek czynności. Na tym etapie dzieci powinny zainteresować się ścisłym związkiem ładu i toku w działaniu i technice.

W klasie III dzieci powinny zauważyć, że ład i porządek w rzeczywistości zewnętrznej pozostaje w ścisłym związku z ładem i porządkiem ukształtowanym w świadomości, tzn. że istnieje związek ładu i porządku rzeczywistego z wyobrażonym. Głównym hasłem programowym jest tu plan.

W sumie wiodące zadania kultury pracy dzieci w wieku wczesnoszkolnym składają się na gospodarność, gdyż ład + tok + plan = gospodarność¹².

Na podkreślenie zasługuje również fakt, iż w obu omawianych okresach wychowania można mówić o właściwym i sprzyjającym klimacie wychowania przez pracę. Wynika on z dużego zaangażowania rodziców w procesie wychowania dzieci oraz z rozwoju emocjonalnego i fizycznego dzieci.

3. Możliwości i potrzeba przygotowania nauczycieli do realizacji zadań związanych z kształtowaniem kultury pracy dzieci

Celem niżej prezentowanej części tematu jest uporządkowanie i naświetlenie przyjętego przez pracowników zakładu Muzyki Plastyki i Techniki sposobu interpretowania głównego zadania przedmiotu prac technika z metodyką, jakim jest kształtowanie kultury pracy obecnych studentów i przyszłych nauczycieli przedszkoli i klas I-III. Spodziewamy się dyskusji, która w konsekwencji mogła by doprowadzić do wymiany zdań, do pewnych ustaleń w zakresie dydaktyki naszego przedmiotu, do głębszej i bardziej systematycznej współpracy zainteresowanych tą problematyką nauczycieli akademickich.

Z wyżej wymienionych powodów moje obecne wystąpienie należy traktować jako wprowadzenie do dyskusji. Pragnę mianowicie przedstawić nasze zabiegi wokół spraw związanych z realizacją poszczególnych składowych kultury pracy studentów i przyszłych nauczycieli przedszkoli lub klas I-III. Wytyczną do tych działań jest świadomość konieczności przygotowania przyszłych nauczycieli do kształtowania poprawnych umiejętności, a także nawyków pracy. Kształtowanie umiejętności wynikających z wymogów kultury pracy dzieci 3-9 letnich narzuca stosowanie różnych treści, metod i środków dydaktycznych oraz stosowanie różnych form organizacji pracy. Łącznie wymienione zabiegi powinny zabezpieczać realizację sytuacji, które:

- dostarczają dzieciom podstaw do gromadzenia spostrzeżeń i kształtowania wyobrażeń związanych z dobrą lub złą pracą,
- włączają dzieci do silnego przeżywania wartości związanych z dobrą robotą i dają możliwość uzasadnionego wyboru układu wartości i motywów działania,
- stwarzają sytuacje pobudzające ambicję indywidualnego lub zespołowego pokonania trudności w zakresie poprawnie wykonanych czynności,

- stwarzają możliwości przeżywania satysfakcji z efektów pracy.

Na realizację zadań kultury pracy dzieci mają niewątpliwy wpływ uczeń, nauczyciel oraz stosowany przez nauczyciela warsztat pracy. Bezsprzecznym faktem jest, że wyniki pracy wychowawczej zależą od dziecka, tj. od jego udziału w procesie wychowania. Omawiane wyniki w dużej mierze są wypadkową oddziaływania wszystkich środowisk. Nauczyciele spełniają tu rolę niebagatelną. Uważam iż od nauczyciela, tzn. od jego wiedzy, zaangażowania, głębokiej motywacji w zakresie pracy zawodowej, pracowitości oraz stosowanego przez niego warsztatu pracy zależy najwięcej. Bardzo dużo w tym zakresie może uczynić uczelnia przygotowująca przyszłych nauczycieli do pracy. Z przeprowadzonych przeze mnie badań sondażowych i obserwacji zajęć wynika, iż przygotowanie nauczycieli przedszkoli i klas I-III do realizacji zadań wynikających z kultury pracy dzieci ciągle jest niewystarczające. Świadczą o tym następujące fakty:

- nauczyciele pomijają niektóre zagadnienia programowe, a inne z nieuzasadnionych powodów znacznie rozbudowują w czasie,
- można zaobserwować taki dobór tematów, których realizacja uczy dzieci prawie wyłącznie cierpliwości i pozwala na realizację jednej z 7 faz cyklu organizacyjnego - wykonanie zadania,
- często nauczyciele nie gromadzą choćby niewielkich zapasów materiału, w ten sposób decydują się na sytuacje niemożliwe do przewidzenia, ponieważ przed najbliższym zajęciem zlecają dzieciom organizowanie potrzebnego materiału,
- nie posiadają minimum narzędzi nawet tych, które na rzecz klas niższych mogą wykonać klasy wyższe,
- nie wykorzystują w pełni walorów wychowawczych wynikających z pierwszego członu nazwy przedmiotu pracy dzieci,
- nie włączają dzieci do pełnego udziału w świadomym organizowaniu ich pracy.

Przedstawiony obraz bardzo jednostronnie naświetla pracę nauczycieli, ponieważ są osoby, które znają i w pełni realizują cele tego przedmiotu. Jest ich jednak ciągle za mało. Mówiąc o wymienionych przejawach złej kultury pracy nauczycieli, zmierzam do stwierdzenia, iż nie są oni do wykonywania wielu zadań przygotowani. Jednocześnie twierdzę, że absolwentki cztero, a w przyszłości pięcioletnich studiów magisterskich będą odczuwały ogromny niedosyt w tym zakresie. Prog-

ram obecnych studiów przewidyje 90 godzin na realizację w teorii i praktyce zagadnień związanych z technologią i materiałoznawstwem, konstrukcją, montażem i obsługą urządzeń, z informacją techniczną, wybranymi zagadnieniami z techniki i gospodarki, a oprócz tego zobowiązuje do przeanalizowania zagadnień metodycznych oraz wdrożenia studentów do praktycznego stosowania wiadomości i umiejętności merytorycznych i metodycznych w bezpośredniej pracy z dziećmi.

Niewystarczająca ilość godzin na zajęcia teoretyczno-praktyczne trudności z zaopatrzeniem zaplecza naukowo-technicznego oraz brak wpływu na dobór kandydatów na studia ograniczają nasze możliwości w bardzo dużym stopniu.

Zygmunt Wiatrowski w swoim najnowszym opracowaniu /Pedagogika pracy w zarysie, wyd. 2/ stwierdza, iż brak nam wypracowanego systemu wychowania dzieci i młodzieży przez pracę. Przypuszczam, że autor ma tu na myśli również młodzież akademicką, a szczególnie młodzież szkół pedagogicznych. Objęcie wspomnianym systemem młodzieży studiującej w szkołach pedagogicznych ułatwiłoby realizację wielu zagadnień dydaktycznych, a przede wszystkim przygotowałoby przyszłych nauczycieli do pracy w sposób najbardziej efektywny, przez uczestnictwo w wykonywaniu czynności na rzecz uczelni lub środowiska.

Świadomie nawiązuję tu do niedawnego programu obowiązkowych prac fizycznych młodzieży szkolnej. Jestem przekonana, iż idea, która temu pomysłowi przyświecała, była i jest godna uwagi. Należałoby jedynie zweryfikować sposoby jej realizacji. Ukierunkowanie i zsynchronizowanie dobrze zorganizowanych oddziaływań wychowawczych przez pracę może dać jedyną szansę walki z improwizacją na rzecz rzetelnie wykonywanej, celowej i efektywnej pracy.

Na koniec pragnę podzielić się uwagami na temat realizowania przez pracowników naszego zakładu haseł kultury pracy przyszłych nauczycieli przedszkoli i klas I-III. Przede wszystkim przed kilku laty zabiegaliśmy o odpowiadające potrzebom dydaktycznym pomieszczenia. W okresie budowy pawilonu gromadziliśmy dostępne na rynku środki dydaktyczne. Z uwagi na to, że kierowanie zamówień do administracji, przy szybkim znikaniu z półek sklepowych potrzebnych nam pomocy naukowych, nie gwarantowało pomyślnej ich realizacji, zdecydowaliśmy sami dokonywać zakupów. Niestety wiąże się z tym także transport tych środków. Staraliśmy się wciągnąć tu do współpracy studentów

nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego.

Dzięki inicjatywie i zaangażowaniu dyrekcji Instytutu pracownia została zaopatrzona w sprzęty wykonane według naszego projektu. W najbliższej przyszłości pracownicy Działu Administracyjno-Gospodarczego mają wykonać metalowe osłony na prawej części blurek. W ten sposób zabezpieczymy blurka przed uszkodzeniem w czasie mocowania imadeł i ścisków.

Rozmieszczenie materiałów, narzędzi i przyborów zamkniętych w tak dużej ilości segmentów zmusiło nas do przemyślanego ich rozmieszczenia. Układ tych środków pokrywa się z etapami realizacji programu w obrębie poszczególnych technologii. Odszukanie potrzebnych środków ułatwiają breloczki umieszczone przy kluczach.

W podobny sposób wykorzystaliśmy zaplecze. Znajdują się w nim obrabiarki oraz droższy sprzęt techniczny. W zapleczu wygospodarowaliśmy kątek do pracy własnej. Obecnie zabiegamy o doprowadzenie do obu pomieszczeń instalacji wodno-kanalizacyjnej. Współpracujemy z biblioteką, dzięki czemu wypożyczamy na określony czas większą ilość potrzebnych książek. Współpracujemy także z dyrektorami szkoły i przedszkoli ćwiczeń w sprawie systematycznego wzbogacania bazy książek i pracowni technicznych tych placówek.

Kolejnym naszym problemem jest sposób realizowania materiału dydaktycznego. Przyjęliśmy następującą formę:

- a/ w semestrze pierwszym realizujemy materiał związany z informacją techniczną, technologią materiałów papierniczych i włókienniczych oraz montaż urządzeń mechanicznych,
- b/ w następnym semestrze realizujemy wybrane zagadnienia z elektrotechniki łącznie z konstruowaniem, montażem i obsługą urządzeń elektrotechnicznych. Oprócz tego zapoznujemy z technologią tworzyw sztucznych, drewna i metalu.
- c/ poszczególne ćwiczenia w zakresie obróbki materiałów poprzedzają kolokwia dotyczące teoretycznego przygotowania studentek oraz wspólna analiza programu nauczania klas I-III w obrębie danej technologii. Oprócz przygotowania teoretycznego, analizy programu, wykonania pracy wymagającej zastosowania najtrudniejszych dla danej klasy umiejętności, studentki równolegle realizują kolejne węzłowe zadania kultury pracy dzieci. Własne doświadczenia i przemyślenia wykorzystują przy komponowaniu bajek prakseologicznych.

- d/ bieżące wytwory studentek oceniamy, a pod koniec roku akademickiego organizujemy wystawę prac studentów,
- e/ studenci studiów zaocznych są zobowiązani do nawiązania współpracy z nauczycielem zajęć /pracy - techniki/. Dowodem tej współpracy są wykonane przez dzieci klas starszych pomoce naukowe dla klas I-III wraz z dokumentacją,
- f/ z form organizacyjnych najczęściej wykorzystujemy pracę zespołową,
- g/ w kolejnym trzecim semestrze realizujemy zagadnienia metodyczne. Do tego celu wykorzystujemy wcześniej opracowaną analizę programu dla poszczególnych technologii. Pracę rozpoczynamy od ustalenia najczęściej wykorzystywanych form i metod. Z kolei na podstawie konkretnych haseł programowych studentki opracowują część statyczną konspektu. Opracowane części dynamicznej odbywa się w zespołach po ustaleniu /wybraniu/ części statycznej. W tej pracy korzystają z przygotowanych książek i artykułów metodycznych oraz przykładowych konspektów, które posiada pracownia. W następnym etapie realizujemy hospitacje zajęć, których tematy pokrywają się z tematami opracowanych przez studentki konspektów. Konfrontacja własnych wyobrażeń z przeprowadzonym zajęciem lub lekcją wywołuje zwykle żywą dyskusję z nauczycielem szkoły czy przedszkola ćwiczeń. Po zapoznaniu się z najbardziej charakterystycznymi formami i metodami pracy dla tego przedmiotu studentki prowadzą zajęcia i lekcje próbne

W pierwszym etapie są one przygotowywane, hospitowane i omawiane przez całą grupę. Następne są przygotowywane pod kierunkiem nauczyciela-dydaktyka i przeprowadzone indywidualnie. Zajęcia z zakresu metodyki kończą się próbą ułożenia rozkładu materiału dla poszczególnych klas.

Powyżej przedstawiłam realizowany przez nas sposób przygotowania nauczycieli do zadań wynikających z kultury pracy dzieci. Przypominę za Tadeuszem Słeczyńskim poszczególne składowe kultury pracy.

Są to:

- kultura techniczna,
- kultura organizacyjna,
- kultura współżycia w procesie pracy,

- kultura miejsca pracy i z tym związane bhp
- kultura wypoczynku po pracy.

Niektóre z omówionych zagadnień ujęłam bardziej lub mniej wyraziście. Znajdą się zapewne i takie, którym za mało poświęcamy uwagi. Sygnalizując podjęte problemy miałam na uwadze te wartości, które nauczyciel akademicki osłaga w działaniu nad kulturą pracy studentów.

PRZYPISY

- ¹Z.Wiatrowski, Pedagogika pracy w zarysie /Wydanie drugie zmienione i poprawione, Warszawa 1983 s.161-165
- ²Tamże s.162
- ³Tamże
- ⁴T.Nowacki, Kultura pracy a kultura techniczna, "Życie Szkoły" 1982 nr 3-4
- ⁵T.Sieczyński, Kultura pracy a kultura osobista pracowników, W:J. Sztumski /red/, Kultura pracy w środowisku pracy, Warszawa 1979
- ⁶Z.Wiatrowski, Pedagogika ... op.cit. s.146
- ⁷W.Okoń, Proces nauczania, Warszawa 1961 s.185-205
- ⁸T.Nowacki, Wychowanie przez pracę, Warszawa 1964 s.100-104
- ⁹W.Okoń, Proces, op.cit. s.185-205
- ¹⁰Por. Z.Wiatrowski, Pedagogika pracy w zarysie, Bydgoszcz 1980 s.35
- ¹¹Program wychowania w przedszkolu, Warszawa 1981 s. oraz Program nauczania początkowego, Klasy I-III, Warszawa 1979
- ¹²B.Kiernicki, W sprawie struktury programu "Techniki i pracy" /głos w dyskusji/, "Wychowanie Techniczne w Szkole" 1976 nr 8 s.